

POSTANOWIENIE

Dnia 31 stycznia 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Krzysztof Rączka

w sprawie z odwołania M. B. oraz M. B.1
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w Białymstoku
o ustalenie podlegania obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym z tytułu
współpracy przy prowadzeniu działalności gospodarczej,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 31 stycznia 2024 r.,
skargi kasacyjnej odwołujących się od wyroku Sądu Apelacyjnego w Białymstoku
z dnia 24 czerwca 2022 r., sygn. akt III AUa 909/21,

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 24 czerwca 2022 r., sygn. akt III AUa 909/21, Sąd Apelacyjny w Białymstoku oddalił apelację odwołujących się M. B. i M. B.1 od wyroku Sądu Okręgowego w Białymstoku z 7 kwietnia 2021 r., sygn. akt V U 526/20, którym Sąd pierwszej instancji oddalił odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Białymstoku z 29 kwietnia 2020 r.

Decyzją z 29 kwietnia 2020 r. wydaną w oparciu o art. 83 ust.1 pkt 1 i 3 w zw. z art. 6 ust. 1 pkt 5, art. 12 ust. 1, art. 13 pkt 5, art. 18 ust. 8 i 9, art. 20 ust. 1 ustawy z 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz.U. z 2019 r., poz. 300) Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Białymstoku stwierdził, że M. B. - z tytułu współpracy z osobą prowadzącą pozarolniczą działalność gospodarczą, tj. M. B., podlega obowiązkowym ubezpieczeniom

społecznym: emerytalnemu, rentowym oraz wypadkowemu od 6 marca 2016 r. W pkt II organ rentowy ustalił podstawę wymiaru składek na ww. ubezpieczenia: za marzec 2016 r. - 2040,58 zł, za okres od kwietnia 2016 do grudnia 2016 - po 2433,00 zł miesięcznie, od stycznia 2017 do grudnia 2017 po 2557,80 zł miesięcznie, od stycznia 2018 r. do grudnia 2018 r. po 2665,80 miesięcznie, od stycznia 2020 r. do marca 2020 r. po 3136,20 zł miesięcznie.

Powyższa decyzja została zaskarżona przez M. B. i M. B.1, którzy wskazali, że nie zgadzają się z ustaloną przez ZUS wysokością składek na obowiązkowe ubezpieczenia społeczne. W toku postępowania skarżący sprecyzowali swoje stanowisko procesowe i zakwestionowali wyłącznie okoliczność współpracy M. B. z M. B.1 przy prowadzonej przez nią działalności gospodarczej, a co za tym idzie także jego podleganie ubezpieczeniom z tego tytułu.

W odpowiedzi na odwołania organ rentowy wniósł o ich oddalenie oraz o zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Okręgowy w Białymstoku wyrokiem z 7 kwietnia 2021 r., sygn. akt V U 526/20, oddalił odwołania oraz zasądził od M. B. i M. B.1 na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Białymstoku kwoty po 180 złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Apelację od wyroku Sądu Okręgowego wnieśli odwołujący się, zarzucając mu naruszenie art. 83 ust. 1 pkt 1 i 3 w zw. z art. 6 ust. 1 pkt 5 art. 12 ust. 1, art. 13 ust. 5, art. 18 ust. 8 i 9 oraz art. 20 ust. 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych.

Sąd Apelacyjny uznał apelację za niezasadną.

Sąd drugiej instancji wskazał, że z prawidłowych ustaleń Sądu wynika, że M. B. podlegał od 4 maja 2007 r. do 31 grudnia 2015 r. oraz od 28 grudnia 2015 r. do 5 marca 2016 r. obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym z tytułu zatrudnienia na podstawie umowy o pracę. Od 1 września 2009 r. został zgłoszony wyłącznie do ubezpieczenia zdrowotnego z tytułu współpracy z żoną – M. B., jako osobą prowadzącą pozarolniczą działalność gospodarczą. Z dniem 5 marca 2016 r. ustał tytuł pracowniczego ubezpieczenia społecznego, któremu podlegał M. B.. Po tej dacie nadal były opłacane składki na ubezpieczenie zdrowotne za odwołującego się z tytułu współpracy z M. B. przy prowadzeniu działalności. Stąd też zaskarżoną

decyzją organ rentowy stwierdził podleganie M. B. obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym z tytułu współpracy przy prowadzeniu działalności gospodarczej z żoną M. B.1 od 6 marca 2016 r.

Sąd drugiej instancji zwrócił uwagę, że skarżący w odwołaniach od zaskarżonej decyzji nie kwestionowali faktu podlegania obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym M. B. od 6 marca 2016 r. Nie zgadzali się jedynie z wyliczeniem składek, uznając je za zawyżone. Na pierwszej rozprawie przed Sądem Okręgowym odwołujący się nie podważał ustaleń ZUS dotyczących podlegania obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym z tytułu współpracy do 31 grudnia 2018 r., podnosił, że od 1 stycznia 2019 r. miał zawartą z żoną umowę zlecenia. Z odpisu umowy z 1 stycznia 2019 r. wynikało, że M. B. w dniu 1 stycznia 2019 r. zawarła z mężem – M. B.1 nieodpłatną umowę zlecenia na okres jednego roku. Przedmiotem tej umowy była obsługa biura ubezpieczeniowego. Kolejna umowa takiej samej treści została zawarta między odwołującymi w dniu 1 stycznia 2020 r. na okres jednego roku.

Dopiero pismem procesowym z dnia 15 stycznia 2021 r. odwołujący się zakwestionowali fakt współpracy M. B. z M. B.1 przy prowadzeniu pozarolniczej działalności od 6 marca 2016 r. Wskazali, że pomoc odwołującego się żonie nigdy nie wypełniała dyspozycji art. 8 ust. 11 ustawy systemowej. Wykonywanie przez M. B. drobnych czynności stanowiło pomoc żonie, którą należy oceniać w kategoriach pomocy małżeńskiej - rodzinnej w rozumieniu art. 23 i art. 27 k.r.o., a nie współpracy, która ma charakter zawodowy, ekonomiczny. Skarżący zaakcentowali, że nie każda aktywność realizowana na rzecz prowadzonej przez osobę pozostającą we wspólnym gospodarstwie domowym pozarolniczej działalności gospodarczej uprawnia do zakwalifikowania jej jako „współpracy przy prowadzeniu działalności gospodarczej w rozumieniu art. 8 ust. 11 ustawy systemowej. Zdaniem odwołujących się ilość, natężenie i rodzaj podjętych czynności przez M. B. nie może świadczyć o stabilnej, zorganizowanej, a przede wszystkim znaczącej współpracy z żoną prowadzącą działalność gospodarczą, bo w rzeczywistości były to zadania marginalne, wpadkowe.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego, z faktu zgłoszenia odwołującego się od 1 września 2009 r. do ubezpieczenia zdrowotnego należy domniemywać, że z tym

dniem rozpoczął on współpracę z żoną przy prowadzeniu pozarolniczej działalności gospodarczej. Wbrew zarzutom zawartym w apelacji, to nie organ rentowy miał wykazać faktyczny zakres wykonywanych przez M. B. prac na rzecz firmy żony oraz to, czy pomoc odwołującego się wypełniała konstytutywne cechy pojęcia współpracy przy prowadzeniu pozarolniczej działalności, o których mowa w art. 8 ust. 11 ustawy systemowej. To na odwołującym się ciążył ciężar udowodnienia, że pomimo zgłoszenia do obowiązkowego ubezpieczenia zdrowotnego z tytułu współpracy M. B. w rzeczywistości nie podjął jej bądź też, że zaprzestał współpracy przy tej działalności z dniem utraty pracowniczego ubezpieczenia społecznego, tj. od 6 marca 2016 r.

W ocenie Sądu drugiej instancji, odwołujący się nie przedstawili przekonujących dowodów na okoliczność, że M. B. zaprzestał współpracy z firmą żony z dniem 5 marca 2016 r., a tym samym nie obalili domniemania o rzeczywistej współpracy, o której mowa w art. 8 ust. 11 ustawy systemowej, wynikającego ze zgłoszenia M. B. do ubezpieczenia zdrowotnego z tego tytułu. Należy też zaznaczyć, że M. B.1 przez cały czas od 2009 r. do listopada 2020 r. opłacała składki na ubezpieczenia zdrowotne męża, a M. B. mógł korzystać ze świadczeń z tego ubezpieczenia.

Reasumując, Sąd odwoławczy stwierdził, iż skoro odwołujący się nie udowodnili zaprzestania przez M. B. z dniem 5 marca 2016 r. współpracy z żoną, ani też nie wykazali, by pomoc przy prowadzeniu działalności zmieniła charakter na niespełniającą warunków określonych w art. 8 ust. 11 ustawy systemowej, to należało ustalić, że M. B. od 6 marca 2016 r. co najmniej do 29 kwietnia 2020 r., tj. do dnia wydania zaskarżonej decyzji podlegał obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym z tytułu współpracy przy prowadzeniu pozarolniczej działalności gospodarczej.

Ustosunkowując się do nieodpłatnych umów zlecenia zawartych przez odwołujących się w 2019 r. i 2020 r., to pomijając fakt, że zostały one przedstawione dopiero w trakcie postępowania przed Sądem pierwszej instancji, należy stwierdzić, iż nie wywołują one skutków prawnych. W przypadku zawarcia nieodpłatnych umów zlecenia między małżonkami należy przyjąć, że dochodzi do współpracy między małżonkami, o której mowa w art. 8 ust. 11, co rodzi obowiązek

podlegania obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym z tego tytułu. W przypadku drobnej, sporadycznej, nieznaczającej pomocy małżonkowi przy prowadzeniu działalności gospodarczej (która nie została wykazana w niniejszej sprawie) nie ma potrzeby zawierania nieodpłatnej umowy zlecenia, bowiem obowiązek obojga małżonków przyczyniania się do zaspokajania potrzeb rodziny wynika z art. 23 i art. 27 k.r.o.

Z powyższych względów za niezasadne uznał Sad odwoławczy zawarte w apelacji zarzuty naruszenia przepisów ustawy systemowej, tj. art. 83 ust. 1 pkt 1 i 3, art. 6 ust. 1 pkt 5, art. 12 ust. 1, art. 13 ust. 5, art. 18 ust. 8 i 9 oraz art. 20 ust. 1.

Powyższy wyrok Sądu Apelacyjnego zaskarżyli skargą kasacyjną odwołujący się w całości.

Uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania oparto na podstawie przyjęcia skargi do rozpoznania określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 1 (występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego) k.p.c.

Strona skarżąca wskazała, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne zmierzające do ustalenia, czy w odniesieniu do przepisów ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych osoba wykonująca pracę na podstawie umowy zlecenia, nawet jeżeli spełnia kryteria określone dla osób współpracujących, podlega ubezpieczeniom społecznym jako zleceniobiorca, tj. czy wykonywanie pracy na podstawie umowy zlecenia stanowi odrębny od współpracy przy prowadzeniu pozarolniczej działalności gospodarczej, tytuł do ubezpieczeń społecznych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna odwołujących się nie kwalifikuje się do przyjęcia jej do merytorycznego rozpoznania. Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie (1) występuje istotne zagadnienie prawne, (2) istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, (3) zachodzi nieważność postępowania lub (4) skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. W związku z tym wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do

rozpoznania powinien wskazywać, że zachodzi przynajmniej jedna z okoliczności wymienionych w powołanym przepisie, a jego uzasadnienie zawierać argumenty świadczące o tym, że rzeczywiście, biorąc pod uwagę sformułowane w ustawie kryteria, istnieje potrzeba rozpoznania skargi przez Sąd Najwyższy.

Wniesiona w sprawie skarga kasacyjna zawiera wniosek o przyjęcie jej do rozpoznania uzasadniony w ten sposób, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.). Nie można jednak uznać, że skarżący wykazali istnienie przesłanki przyjęcia skargi do rozpoznania określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego wyjaśniono, że istotnym zagadnieniem prawnym w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. jest zagadnienie nowe, nierozwiązane dotychczas w orzecznictwie, którego wyjaśnienie może przyczynić się do rozwoju prawa. W świetle utrwalonego orzecznictwa Sądu Najwyższego dotyczącego przyczyny przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., przedstawienie okoliczności uzasadniających rozpoznanie skargi kasacyjnej ze względu na występujące w sprawie istotne zagadnienie prawne polega na sformułowaniu samego zagadnienia wraz ze wskazaniem konkretnego przepisu prawa, na tle którego to zagadnienie występuje oraz wskazaniu argumentów prawnych, które prowadzą do rozbieżnych ocen prawnych, w tym także na sformułowaniu własnego stanowiska przez skarżącego. Wywód ten powinien być zbliżony do tego, jaki jest przyjęty przy przedstawianiu zagadnienia prawnego przez sąd odwoławczy na podstawie art. 390 k.p.c. (postanowienie Sądu Najwyższego z 9 maja 2006 r., V CSK 75/06, LEX nr 1102817). Analogicznie należy traktować wymogi konstrukcyjne samego zagadnienia prawnego, formułowanego w ramach przesłanki z art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. oraz jego związek ze sprawą i skargą kasacyjną, która miałaby zostać rozpoznana przez Sąd Najwyższy. Zagadnienie prawne powinno, przede wszystkim, być sformułowane w oparciu o okoliczności mieszczące się w stanie faktycznym sprawy wynikającym z dokonanych przez sąd ustaleń (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 7 czerwca 2001 r., III CZP 33/01, LEX nr 52571), a jednocześnie być przedstawione w sposób ogólny i abstrakcyjny tak, aby umożliwić Sądowi Najwyższemu udzielenie uniwersalnej odpowiedzi, niesprowadzającej się do samej subsumcji i

rozstrzygnięcia konkretnego sporu (por. postanowienia Sądu Najwyższego z 15 października 2002 r., III CZP 66/02, LEX nr 57240; z 22 października 2002 r., III CZP 64/02, LEX nr 77033 i z 5 grudnia 2008 r., III CZP 119/08, LEX nr 478179) i pozostawać w związku z rozpoznawaną sprawą, co oznacza, że sformułowane zagadnienie prawne musi mieć wpływ na rozstrzygnięcie danej sprawy (postanowienia Sądu Najwyższego z 13 lipca 2007 r., III CSK 180/07, LEX nr 864002; z 22 listopada 2007 r., I CSK 326/07, LEX nr 560504), a w końcu, dotyczyć zagadnienia budzącego rzeczywiście istotne (poważne) wątpliwości.

Przedstawione przez stronę skarżącą zagadnienie prawne nie uzasadnia przyjęcia niniejszej skargi kasacyjnej do rozpoznania, bowiem nie przedstawiono jakichkolwiek argumentów, które mogłyby wskazywać, że sformułowane zagadnienie wywołuje jakiekolwiek wątpliwości prawne, które są na tyle istotne, aby wymagały interwencji Sądu Najwyższego, ponadto zostało ono oparte na argumentach sprzecznych z realiami niniejszej sprawy. W niniejszej bowiem sprawie strony formalnie zawarły nieodpłatne umowy zlecenia, które nie mogły być podstawą do objęcia ubezpieczeniami społecznymi. Jak natomiast słusznie zauważył Sąd drugiej instancji, było to bez znaczenia wobec faktu współpracy M. B. z żoną w ramach prowadzonej przez nią działalności gospodarczej.

Zauważyć należy, że odpowiedź na postawione w skardze kasacyjnej pytanie wynika bezpośrednio z przepisów prawa, umowa zlecenia oraz współpraca z osobą prowadzącą działalność gospodarczą stanowią odrębne tytuły podlegania ubezpieczeniom społecznym, jednak jest to bez znaczenia dla rozpoznania niniejszej sprawy.

Stwierdzając, że nie zachodzą przyczyny przyjęcia skargi, określone w art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy postanowił zgodnie z art. 398⁹ § 2 k.p.c.

[SOP]

[ms]

